

Gamla skolan

Historia

Renoveringsarbetet 2023-2026

Huset byggdes 1882. Men på vinden finns ett annat datum inristat på en kraftig träkonstruktion.

Denna har med all sannolikhet tillkommit för att stärka upp taket i skolsalen, en gammeldags variant på limträbalk skulle man kunna säga.

Förhoppningar

Framtidsdrömmar

Lärande

Växande

Det är med glädje och förväntan vi tar Gamla skolan i bruk. En byggnad som rymt så många förhoppningar och framtidsdrömmar, så mycket lärande och växande. Under många år har hon stått som ett landmärke vid Ekerövägen, synlig för alla som har ärende förbi.

När jag kom till pastoratet som ny kyrkoherde för några år sedan fick jag påfallande ofta förfrågningar om Gamla skolan — om den gick att hyra, vad den skulle användas till, vad vi hade för planer. Samtidigt växte behovet av ändamålsenliga lokaler för pastoratets diakonala arbete.

Med vetskap om det känslomässiga och kulturella värde Gamla skolan har för många Ekeröbor, beslutade Kyrkofullmäktige att låta renovera skolhuset. Efter några år av intensivt och skickligt arbete står det nu färdigt att användas. Vi ber om, och tror på, att det ska bli till välsignelse också för framtiden — att förhoppningar, framtidsdrömmar, lärande och växande ska rymmas i Gamla skolan många, många år till.

Skolans historia

Fotografi från 1917/1918. Lärarinnan Helga Haldert, eller "Helga i granhäcken" som hon kallades, undervisade på skolan 1906 till 1941. Hon syns i vit blus, nummer två från höger i översta raden.

Den lilla röda huset på kullen var ursprungligen en skola. Här fanns ett klassrum, utedass och inget indraget vatten. Huset byggdes med största sannolikhet 1882.

Gamla huset uppfördes som en av Ekerö kommuns första skolor, "Ekebyhovs gamla skola".

För uppförandet av en skolbyggnad uppläts mark av familjen Ihre, ägare till intilliggande Ekebyhovs slott. För bygget anlätades byggmästare O. J Haglund och uppdraget innefattade i sin helhet tre skolbyggnader. Kostnaden för vardera byggnationen beräknades till 8000 kr.

1935 donerade familjen Ihre skolhustomten till Ekerö församling. På tomten står idag utöver det röda gamla skolhuset, pastoratets modernaste kyrka, Ekebyhovskyrkan.

Gamla huset som finns kvar idag bestod av en skol- del och en bostadsdel. I kommunens arkiv finns ett hyresavtal från 1893 där en Carl Gustav Engström hyr rum i skolhuset för 40 riksdaler per år. Detta mot att "hyresgästen förbinder sig att utan ersättning skotta gången vintertid, såväl från landsvägen till husets stugor som i övrigt var så behöves."

"Helga i granhäcken" eller Helga Karlsson som hon egentligen hette, undervisade här 1906 till 1941. Hon bodde i skolhuset tillsammans med sin mor. Hennes smeknamn kom sig av den granhäck som fanns runt skolan. Kyrkoherden Henry Röttorp (1911-1959) skriver i sin skrift "Ekerö förr och nu"

följande: "Det lilla röda huset med sina vita knutar och med välskötta blommor i alla fönster log vänligt inbjudande innanför den höga granhäcken." Om Helgas smeknamn skriver han vidare: "Det namnet ger ännu idag associationer av härligt doftande kaffe, minst sju sorters nybakade kakor och en vit- hårig gammal dam i soffan. Helga var nämligen nog lycklig att få ha både mor och syster hos sig. Därigenom blev hon förskonad för den ångest och den oro som ofta varit ensamma landsbygds- lärarinnors lott." Men någon form av oro verkar ändå Helga känt.

” Därigenom blev hon förskonad för den ångest och den oro som ofta varit ensamma landsbygds- lärarinnors lott.”

I en intervju 2012 med Ulla Mohlin som arbetat som lärarinna på skolan, berättade Ulla att det fanns ett hål i golvet ner till källaren. Detta för att Helga inte skulle behöva gå ut för att komma ner i källaren, vars dörr var på utsidan av huset. Det sas nämligen att Helga inte vågade gå ut på kvällarna då hon var rädd att karlarna skulle våldta henne. Helga bytte sitt efternamn till Haldert, men hon var ogift.

Äldre bild från skolsalen, okänt årtal.

Ulla Mohlin var endast 20 år då hon i början av 50-talet tillträdde som småskolelärarinna i Ekebyhovsskolan. Även då bodde ett par i bostadsdelen, smeden Ellert Nyström och hans hustru Sigrid, som hjälpte till med allehanda ting kring huset.

— De tog hand om mig och de blev mina vänner. De hade ett signalsystem med mig. En knackning i väggen betydde att jag hade telefon. Två knackningar innebar att då var kaffet klart med nybakta bullar. Då sa jag till de små liven, jaa hör ni, nu ska jag nog gå in och prata i telefon lite grann. Så började de att skriva och räkna och där satt jag och fikade och åt nybakta bullar, berättade Ulla glatt.

” Då sa jag till de små liven, jaa hör ni, nu ska jag nog gå in och prata i telefon lite grann.”

Utöver paret Nyström fanns också Irma Eriksson. Hon fick 780 kronor i årslön som mattant och för att hålla ordning.

Ulla kunde berätta att Irma höll alla i herrans tukt och förmaning och att det var ordning och reda. Maten bussades från Träkvistaskolan. Barnen stod på tur för att med Irmas hjälp springa ner och släpa kärran med mat och tallrikar. Det fanns inget vatten och avlopp, bara två hinkar med vatten under en bänk.

Det lilla skolhuset har betydligt mer historia att berätta, så som att det år 1900 fick tjänstgöra som sjukhus då en svår difteriepidemi rasade på Mälarna och värst i Ekebyhovsområdet. Långt senare, efter att skolverksamheten flyttat till Tappström (1963) var här ett tag förskola, därefter scouternas möteslokal i många år och efter det, en second-hand-butik fram till 2021. Efter ett par års Törnrosasömn väcktes det gamla huset till liv igen och undervisning flyttade åter in i huset med "Vardags-svenska" för invandrare.

Men med åren har huset blivit slitet och har de senaste åren inte kunnat användas fullt ut. Sedan 2023 har huset genomgått en omfattande renovering in- och utvändigt. I maj 2026 återinvigs huset och bl.a. kommer det diakonala arbetet ges plats med musikcafé, fortsatt undervisning i vardags-svenska m.m.. Även andra verksamheter ges möjlighet att nyttja det "nygamla" huset, smakfullt inrett av arkitekt Jill Stark.

Text: Ewa Linnros

Källor: Ekerö kommunarkiv, Ekerö/Munsö hembygdsförening, "Ekerö förr och nu" av Henry Röttorp.

Före & efter

Här följer några före- & efterbilder från de omfattande renoveringar som gjorts av Gamla skolan.

Bilderna på denna sida visar det rum som ligger mellan stora salen och kakelugnsrummet.

Tak och golv rivs ut. Till höger på övre bilden den gamla toaletten på väg att plockas bort. Den nya ska placeras till vänster.

Nedre bilden visar samma rum och dörrarna till kakelugnsrummet och det gamla köket.

På nästa sida sida samma rum efter renovering.
Observera att toalettfnöstrets glas har samma mönster som tapeten.

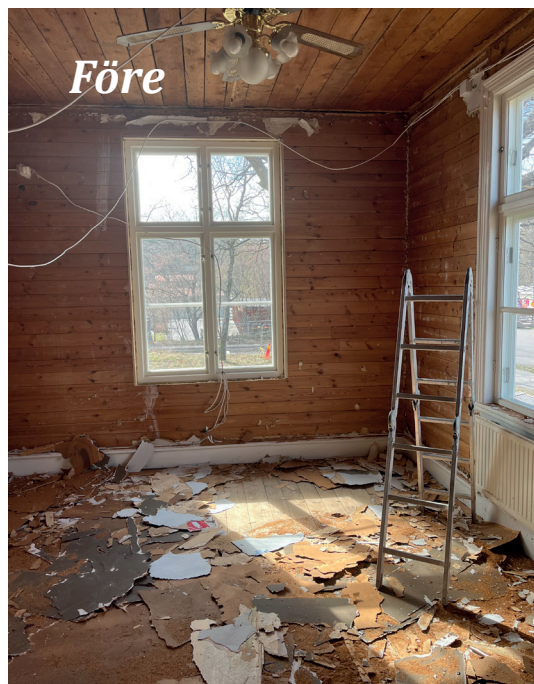
Nya hallen

Gamla köket

Kakelugnsrummet

Stora salen

Efter

Efter

Stora salen

Efter

Efter

Efter

Vinden

Fasaden

Före

Efter

Form & färg

Jill Stark är inredningsarkitekt och formgivare. Hon är född och uppvuxen på Gotland och flyttade till Stockholm för att utbilda sig till inredningsarkitekt på Konstfack och driver sedan 2011 eget företag på Ekerö.

Jill anlitas från start för projektet med gamla skolan.

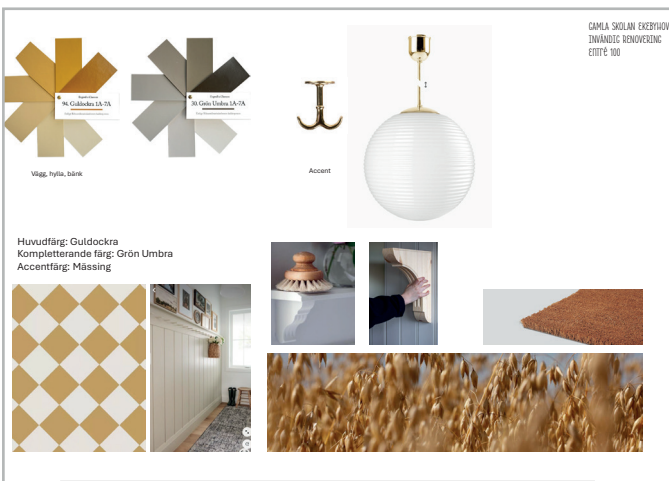
— Det har varit ett helt fantastiskt projekt. Att ha fått vara med och få påverka så mycket har varit väldigt roligt och också unikt.

Bakom Jills arbete ligger många timmar av research för att få veta så mycket som möjligt om huset. Hon har varit på kommunarkivet, läst gamla texter och kvitton, tittat på fotografier och tagit del av en antikvarisk rapport.

— Jag har varit mån om att bevara husets karaktär och historia och samtidigt anpassa huset efter dagens önskemål och behov. Så som man byggde hus förr är inte som man bygger idag. Mötet mellan det gamla och det nya är en jättestor balans.

Vad har varit dina inspirationskällor förutom husets historia och karaktär?

— Det har varit Ekerö som landsbygd med sina odlingar och fruktträdgårdar. Jag har till exempel valt en tapet som heter kart till kakelugnsrummet. Den föreställer äppelkart och ska spegla fruktodlingarna som har funnits långt tillbaka i tiden på Ekerö. I entrén tänkte jag att här kom barnen in och hängde upp sina jackor. Jag tänkte att bröstpanelen var lite högre för att skydda väggarna. När man sedan rev i entrén kom det spår av den gamla panelen fram och den var mycket riktigt högre.

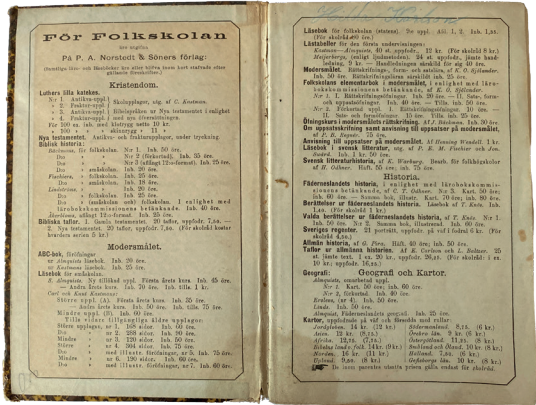

Fynd i Gamla skolan

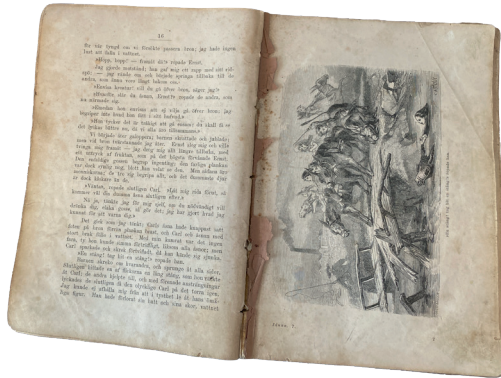
När golven bröts upp under renoveringen allt från en gammal stekpanna till en lärobok från 1889. Här följer några av fynden.

1

1: Bok 1891 "Geografi för förskolan" av D:R Carl Lind, en framstående lärare i geografi. På höger sida högst upp står *Hilda Karlsson* i blått.

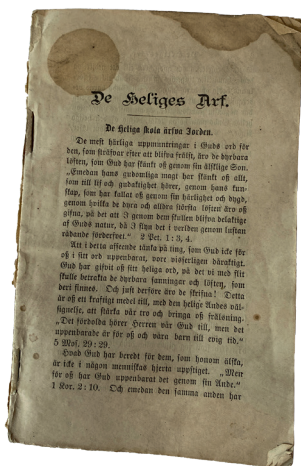
2

2: "En åsnas lefnadsövdén" av grevinnan de Ségur, tryckt 1875. Romanen handlar om en åsna som upplever olika händelser och olyckor.

2: Bok "De heligas Arf". Omslag saknas och därför även årtal för tryck, men troligen från 1800-talet och innehåller bl.a. bibelcitat på gammelsvenska.

3

4: En tändsticksask i trä & en medicinburk från Hof-apoteket Kronan. Svårt att tyda vilken medicin det varit, men den är utskriven 1903. Då huset tjänstgjorde som sjukhus i början av 1900 p.g.a. en difteriepidemi, kanske burken här-rör från detta.

5: Etikett "Champagne cognac", Löfbergs & Co.

6: Spikar, en hasp och någon form av svärd.

7: Del av högaffel, ett par hästskor och ett föremål som vid sökning omnämns som en pil- eller spjutspets.

8: En s.k. Blydagg - ett tillhygge som tidigare användes av polis. I regel utgörs blydaggen av en påse fylld med blyhagel, fäst på ett skaft eller en rem.

9: Gjutjärnspanna och en träslev.

10: Ett trasigt brev väcker nyfikenhet. Vi har bara lyckats tyda det fragmentariskt, detta i bildtexten under. Punkter där vi inte listat ut orden eller där brevet är trasigt.

4

5

Är du duktig på att tyda gammal skrift och kan uttyda mer i texten? Hör gärna av dig till: ewa.linnros@svenskakyrkan.se

10

Så ledsamt att du är så sjuklig måtte det snart bli bättre. Skall du vara kvar på Brygga men det skall du väl inte. Jag tycker att Kalle och du gärna kan gifta er till hösten...det är så att ni skall ha hvarandra i annat fall då kommer du väl till...

10

”Du må tro att här är inte alls något trefligt när de börjar skrika båda två ja alla fyra ibland.”
 Av texten framgår att man haft tårtkalas i skolan:
 ”och det blir säkert både det första och det sista i år därför de är så dyra”

”Så ledsamt att du är så sjuklig måtte det snart bli bättre. Skall du vara kvar på Brygga men det skall du väl inte. Jag tycker att Kalle och du gärna kan gifta er till hösten...det är så att ni skall ha hvarandra i annat fall då kommer du väl till...”

Vilka som omtalas vet vi ej, men stökigt var det:
 ”Du må tro att här är inte alls något trefligt när de börjar skrika båda två ja alla fyra ibland.”
 Av texten framgår att man haft tårtkalas i skolan:
 ”och det blir säkert både det första och det sista i år därför de är så dyra”

Verksamheter i Gamla skolan

Det nyrenoverade huset öppnar upp för många möjligheter: Musikfika, vardagssvenska, syverkstad men också möjlighet till att hyra för till exempel dopkaffe.

Gamla skolan kommer att bli en ny, inkluderande mötesplats med flera av pastoratets verksamheter. Ekerö pastorat är en del av nätverket *Öar utan gränser* där Ekerö kommun samverkar med det civila samhället.

Tillsammans välkomnar vi nyanlända mäläröbor, skapar mötesplatser och underlättar för delaktighet och gemenskap i lokalsamhället. Här kommer Gamla skolan att bli en ny, inkluderande mötesplats.

En nygammal verksamhet som kommer vara i Gamla skolan är en syverkstad som är knuten till *"St Mary"*, en innovativ social verksamhet inom Svenska kyrkan med målet att fungera som en språngbräda till ett hållbart arbetsliv för dem av oss som av olika anledningar står utanför.

I syverkstaden på Ekerö jobbar man med arbetsträning och praktik. Den gemensamma kollektionen är producerad i Sverige, inom diakonalverksamhet, och bär omtanke om både människa och planet. Materialen är återbrukade och utvalda för att hålla under lång tid.

Vardagssvenska med träning i att prata, läsa och skriva svenska i en trygg miljö tar också plats i huset liksom *"Musikfika"* där man ses för att sjunga, spela och fika tillsammans.

"Gubbröra" är en annan verksamhet som riktar sig till män. Här lagar man och äter mat tillsammans och samtalar om allt mellan himmel och jord.

Detta och mycket mer av pastoratets verksamheter kommer att ta plats här, men framöver kommer det också bli möjligt att hyra Gamla skolan till dopkaffe, minnesstund och eventuellt enklare bröllopsmottagning.

Tidslinje för renovering

Projektet har drivits av Ekerö pastorats förvaltare Tomas Sundkvist

2023

- September – Första projekteringsmötet med projektledare Anna-Karin Oleschak om utvändig renovering.
- November – Okulär besiktning av huset samt skadedjursundersökningar.
- December – Altanen vid entrén rivs.
- December – Arkitekt Jill Stark anlitas till projektet.
- December – Termografering och energiutredning.

2024

- Januari – Brandskyddsbeskrivning.
- Januari – Skorsten och röckanaler utreds och utdöms.
- April-maj – Skorsten rivs och röckanaler rensas. Ny skorsten muras och kläds in i plåt.
- Juni – Taket blåstras och målas.
- Juni – Kontrakt skrivs med entreprenör för att renovera samtliga fönster.
- Juli – Kontrakt skrivs med entreprenör för att byta panel utvändigt och måla.
- Juli-september – Fönsterrenovering.
- Augusti-oktober – Fasadrenovering.
- Oktober – Projektledare Fredrik Hedly anlitas till projektet för invändig rivning och renovering. Anna-Karin Oleschak tackas för sina insatser av den utvändiga renoveringen.
- November-december – Projektering för invändig rivning och renovering.

av gamla skolan

tillsammans med projektledare Fredrik Hedly & arkitekt Jill Stark.

2025

- Februari – Gamla skolan töms på möbler och inventarier.
- April-maj – Rivning invändigt.
- Februari-augusti – Projektering, bygglov, ritningar och upphandling för invändig renovering.
- September – Kontrakt skrivs med entreprenörer för bygg, el och vvs.
- Oktober – Invändiga renoveringen påbörjas.

2026

- Februari – Två nytillverkade entrédörrar levereras från Tingsryd.
- Januari-april – Invändig renovering.

Entreprenörer

AB Bång & Lewerth

Anna-Karin Oleschak

BC Låsservice AB

Bellmansro

BWB Elkonsult AB

Care of Brand & Risk Sverige AB

Designo Arkitektur AB

Elbolaget LMJ AB

F&F PARTNER Ingenjörbyrå AB

Fredrik Hedly, projektledare, Effcentic

Garant Måleri AB

Jill Stark, arkitekt

MJ's Fönsterrenovering AB

MåleriElit Sverige AB

Mälarö Fastighets AB

Nyboda VVS AB

Nyströms Plåt & Smide AB

Qviberg Mur & Kakel AB

Roslagens Plåtkonsult AB

Specialsnickeriet i Tingsryd AB

Storgruppen

VZ Elkonsult AB

Wiklund Måleri AB

Bön för Gamla skolan

— att bevara och förnya, att minnas och skapa

Gud, du som låter det gamla och det nya mötas,
vi lyfter denna plats inför dig –
Gamla skolan, där kunskap en gång tog form,
där barn lärde sig läsa, tänka och drömma om framtiden.

Här har liv formats, steg tagits, röster ekat.
Väggarna bär berättelser om dem som satt här före oss,
om deras strävan, deras lärande, deras hopp.
Och nu, när vi varsamt återställer det slitna,
är det mer än trä och sten vi lagar –
vi låter historien få fortsätta tala.

Att bevara är inte att hålla fast vid det som varit,
utan att ge det vidare.
Att restaurera är att se värdet i det gamla,
men också att låta det få en ny mening, en ny riktning.
Det vi lyfter fram idag blir morgondagens arv,
ett ljus för dem som kommer efter oss.

Låt denna plats fortsätta att ge rum åt människor,
inte bara som en påminnelse om det förflutna,
utan som en levande del av framtiden.
En plats där den som söker finner,
där den som tvivlar får mod att ta ett steg,
där den som känner sig ensam möter en utsträckt hand.

Herre, du som vet vad varje hjärta bär,
låt denna byggnad genomsyras av värme,
av möjligheter, av en ny början.
Liksom skolan en gång gav kunskap,
må den nu få ge framtidstro.
Amen

Carl-Johan Järveborg

Svenska
kyrkan

Ekerö
pastorat